

Floraen får lov at forfalde i Tvede Sø og Fribrødre Ådal

For en menneskealder siden var Tvedesø en af Falsters vigtigste botaniske lokaliteter. Her var både partier med lyngmose og med ekstremrigkær. I dag er den udtørrede sø helt groet til med buske og elletræer.

Årsag? Uvidenhed og ligegyldighed bærer vel skylden for den manglende pleje, og måske har det især været manglende interesse, der har forårsaget den fine blomsterlokalitets forfald. Hverken viden eller bekymrede advarsler om forfaldet har det skortet på i de seneste 60 år.

Helt frem til 1960'erne voksede der en lang række sjældne eller endog meget sjældne planter og mosser, deriblandt arter som mygblomst, butblomstret siv, tvebo, loppe-, tråd- og dyndstar, bredbladet og liden kæruld, butfinnet mangeløv, mosevintergrøn og liden blærerod samt mosser så sjældne, at de end ikke har danske navne. Foruden disse rarieteter blev der også påvist stjerne- og krognæbstar, rundbladet soldug, vibefedt, engensian, revling og fåblomstret kog-leaks. Helt igennem en femstjernet moselokalitet.

Botanikeren Palle Gravesen, der står som forfatter til en imponerende række oversigter over de botaniske lokaliteter i Danmark, beskrev i 1982, hvor lidt der egentlig skal til for at ødelægge så megen herlighed:

»Der er ikke foretaget radikale indgreb i mosens tilstand; men en beskeden udgrøftning med deraf følgende vandstandssænkning, indretning af et anderst med deraf følgende eutrofiering og ophør af græsningen i visse af rantområderne med deraf følgende tilgroning med tagrør og krat har tilsammen medført, at almindeligere kærplanter har bredt sig på de sjældneres bekostning. Det økonomiske udbytte af de skete indgreb må være beskedent. Det ville være værdifuldt, om forringelsen kunne bremses og tilstanden gradvis kunne føres tilbage til den, der tidligere var til stede.«

Men det blev den aldrig.

Glemslens slør breder sig

Det markerede dalstrøg ved grænsen til Stubbekøbing, der rummer de tidligere søer Tvedesø, Mellemsø og Gåsesø, og hvori Fribrødre Å også løber, består af kun stedvis gode, lermuldede jorder. Jorden hører til den ringeste i hele herredet. Forholdene i og omkring de tre søer har sandsynligvis været meget ens, men der foreligger ingen direkte beskrivelser af Mellemsø og Gåsesø.

Det område, som på kortene benævnes »Tvedesø«, havde allerede i 1982 karakter af en udtørret mose. Botanikeren Palle Gravesen beskrev den som »en mosaik af kreaturgræssede enge, askemoser, pile-elle-krat, ellesumpe og åben kærmoservegetation«, men den botanisk set værdifulde kærmoser fandtes kun i større omfang omkring den lille sørest centralt i området. I dette kærmoser-område voksede planter som bredbladet og smalbladet mærke, angelik, vandskræppe, dyndpadderok, kærdueurt, bittersød nat-skygge, sværtevæld, vejbred-skeblad, gifttyde, vandmynte, liden andemad, engforglemmigej, kærmangeløv, alm. mjøduurt, lådden dueurt og engrørhvene.

Knap 25 år senere blev der udarbejdet en naturplan for hele Fribrødre Ådal som et offentligt finansieret pilot- og demonstrationsprojekt om værdien af naturplaner og græsnings-selskaber. Direktoratet for Fødevare-Erhverv var sponsor, og formålet med projektet var at inspirere de større jordejere langs ådalen til at bevare og gerne forøge indholdet af natur på deres ejendomme.

Naturplanen omfattede et areal på 1700 hektar fordelt på sytten ejere eller brugere. Det strakte sig fra Næs, der mod øst og nord grænser op til Grønsund, og fortsatte gennem hele Fribrødre Ådal, hvor også de tilgrænsende landbrugsejendomme var med i naturplanen, mod vest til Barup Sø.

Tvedesø, Mellemsø og Gåsesø

Tre afvandede engsøer i Fribrødre Ådal sydvest for Stubbekøbing. Har skønsmæssigt dækket 40 hektar ved højeste vandstand.

Tørlagt ved vandstandssænkning og udgrøftninger i 1800-tallet og senere dræning.

Tidligere blandt landsdelens vigtigste botaniske lokaliteter. Status i dag er ikke kendt.

Kortene er fra 1776, 1888 og 1995.

Guldborgsund Kommune.

Koordinater: 6086540, 692554 (Tvedesø); 6086422, 693903 (Mellemsø); 6086233, 694075 (Gåsesø).

Der er stadig pletter med kærmosevegetation i Mellemø, men den manglende afgræsning med kvæg favoriserer især de store og stærkt skyggende planter på bekostning af de mere spinkle og beskedne vækster.

Landskabet hører til det mest kupe-rede på Falster, og er desuden kende-tegnet ved en farverig historie. Natur-

planen omhandler hele det åbne land med ager, skov og natur samt kultur-historiske værdier.

En fortegnelse over de naturhisto-riske »elementer« i området indeholdt hele 190 smålokalteter. For hvert »ele-ment« var der en kort beskrivelse og et forslag i kursiveret tekst til frem-tidig forvaltning. Mellemø blev ikke nævnt, men både Tvedesø og Gåsesø var kommet med.

Her er naturplanens opsummering af værdierne de to steder:

»Tvedesø er en ellesump på 2,7 hektar, § 3. Området rummer resterne af Tvede Sø, som kan ses på gamle kort fra slutningen af 1800-tallet. Be-vokset hovedsaglig med rødøl og pil. Mindre areal med plantet eg. Eventuel hugst som stævning, men der bør efterlades gamle træer til forfald.

Gåsesø på 1,5 hektar, § 3. Tidligere, i 1800-tallet, engareal, nu tilgroet som mose med gråpil, rødøl og tagrør. Fri tilgroning.«

Begge beskrivelser demonstrerer med foruroligende omfang, hvor ud-

bredt glemslen allerede er, når det gæl-der de botaniske værdier.

For bare 50 år siden var Tvedesø blandt Nordfalsters fineste blomster-lokalteter. Nu skal man bare huske at lade nogle gamle træer ligge, hvis man går på træhugst. Mellemø er allerede glemt, og Gåsesø – den skal have lov at gro til.

Status som § 3-lokalitet betyder, at naturtypen er beskyttet af Natur-beskyttelsesloven, men den omfatter ingen pligt til at bevare værdierne gen-nem naturpleje, bortset fra at kommu-nen skal sikre tilstanden.

KILDER

Andersen, Thyge: Naturplan for Fribrødre Ådal & Næs. Pilot- og demonstrationsprojekt for naturplan. 2005. Kan læses på <http://www.naturplaner.dk/fribrødre.pdf>.

Forfatterens besøg på lokaliteten, 1. september 2013.

Gravesen, Palle: Oversigt over Botaniske Lokalteter 3. Lolland, Falster, Møn og Bornholm. Miljøministeriet. Fredningsstyrelsen 1982.

På grænsen mellem Mellemø og Gåsesø er det tydeligt at se, hvordan både buske og træer får lov at bevæge sig ud i den åbne eng. Fra nordøst er det udstykningen til villakvarterer i Stubbekøbing, der presser sig på.

